

سیاست‌های کلی دریایی کشور در حوزه صنعت و فناوری^۱

کارگروه صنایع و فناوری^۲

مقدمه

کارگروه صنایع و فناوری پس از اعلام کمیسیون زیربنایی و تولیدی مجمع تشخیص مصلحت نظام، مبنی بر دستور مقام معظم رهبری برای تدوین سیاست‌های توسعه دریامحور، کارگروه مذکور در مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری تشکیل شد. نشست‌های مختلف در این خصوص برگزار شده است.

این گزارش ماحصل نشست‌های کارگروه است که در جمع‌بندی آن، پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاری در این حوزه ارائه شده است. البته پس از بیان ضرورت تدوین سیاست‌های کلی توسعه صنعت و فناوری دریایی کشور، تعیین رویکرد سیاست‌گذاری، روش‌شناسی تدوین سیاست‌های کلی توسعه صنعت و فناوری دریایی، اصول تدوین سیاست‌ها، رویکرد کلی به توسعه فناوری در حوزه دریا، متغیرهای اثرگذار در انتخاب رویکرد و در پایان انتخاب رویکرد توسعه فناوری دریایی.

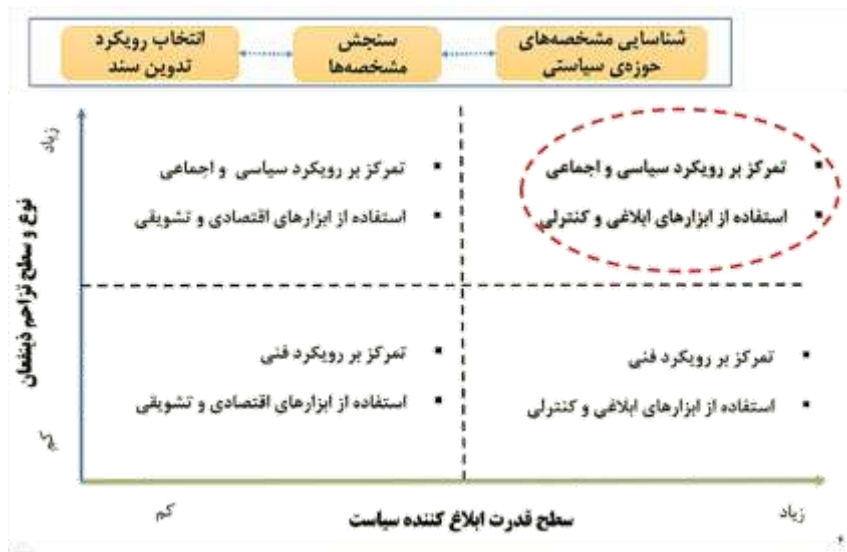
^۱ آذرماه ۱۳۹۸

^۲ مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری (مسئول کارگروه)، رئیس مرکز تحول و همکاری‌های پیشرفت ریاست جمهوری، رئیس گروه دریایی مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت، مدیر گروه لجستیک موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، دبیر انجمن صنفی دریانوردان، شرکت‌های کشتیرانی، دبیر فدراسیون حمل‌ونقل و لجستیک ایران، معاون برنامه‌ریزی سازمان بنادر و دریانوردی، سرپرست مدیریت سواحل سازمان بنادر و دریانوردی، معاون برق و انرژی وزارت نیرو، مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی کلان آب و آبفا وزارت نیرو، سرپرست معاونت امور صنایع وزارت صمت، مدیرعامل صنایع الکترونیک ایران سازمان صنایع دریایی دفاع، معاون برنامه‌ریزی شرکت توانیر، معاون توسعه ناوگان گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل فدراسیون حمل‌ونقل و لجستیک، دبیر شورای عالی صنایع دریایی، مدیر ایمنی، بهداشت و محیط‌زیست سازمان بنادر و دریانوردی

ضرورت تدوین سیاست‌های کلی توسعه صنعت و فناوری دریایی کشور

سیاست‌های حاکم در برنامه ششم توسعه در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی: بند (۲۸): «اولویت دادن به حوزه‌های راهبردی صنعتی (از قبیل صنایع نفت و گاز، پتروشیمی، حمل‌ونقل، مواد پیشرفته، ساختمان، فناوری اطلاعات و ارتباطات، هوافضا، دریا، آب و کشاورزی) و افزایش ضریب نفوذ فناوری‌های پیشرفته در آنها»

تعیین رویکرد سیاست‌گذاری

متدولوژی تدوین سیاست‌های کلی توسعه صنعت و فناوری دریایی

۱- مدیریت جریان اجتماعی

- شناسایی جریان‌های اثرگذار نخبگانی و صنعتی
- انتخاب و تعامل
- آگاه‌سازی، متقاعدسازی و همراه‌سازی
- نتیجه‌گیری و بازخورد اثر جریان اجتماعی

۲- ترکیب نتایج مطالعات انجام‌شده

- رویکرد بالا به پایین: تحلیل اسناد بالادستی، مطالعات تطبیقی و آینده‌نگاری
- رویکرد پایین به بالا: تحلیل اقدامات و مطالعات صورت پذیرفته در دستگاه‌های اجرایی مرتبط
- فرا تحلیل نتایج دو مرحله قبل و تدوین پیش‌نویس سیاست‌ها

۳- اجماع بین ذی‌نفعان

- شناسایی ذی‌نفعان اصلی
- جلب مشارکت فعال ذی‌نفعان اصلی
- تدقیق و نهایی‌سازی بسته‌های سیاستی

اصول تدوین سیاست‌ها

- ۱- مشارکت حداکثری ذی‌نفعان در مراحل تدوین، تصویب و پیاده‌سازی سیاست‌ها
- ۲- رویکرد حداکثری در استفاده از مطالعات انجام‌شده در دستگاه‌ها و حداقل تعریف مطالعات جدید در تدوین سیاست‌ها
- ۳- رویکرد تلفیقی بالا به پایین و پایین به بالا در تدوین سیاست‌ها

سرفصل اقدامات

پرسش‌های اساسی

- ۱- رویکرد کلان به توسعه بخش دریا چیست؟ (توسعه اقتصادی، گردشگری، دیپلماسی، ترانزیت و...)
- ۲- رویکرد کلی به توسعه فناوری در حوزه دریا چیست؟ (حل چالش‌های عملیاتی، تولید ثروت و جذب و بومی‌سازی دانش فنی)
- ۳- جایگاه فناوری در بخش دریا چیست؟ (ماموریت‌گرا یا اشاعه‌گرا)

مرجع پاسخ پرسش اول: مجمع تشخیص مصلحت نظام و مرجع پاسخ پرسش‌های دوم و سوم: کارگروه توسعه فناوری با همکاری و تایید مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

رویکرد کلی به توسعه فناوری در حوزه دریا چیست؟

عامل پیشران	میزان سرمایه‌گذاری دولتی	تامین مالی	توسعه‌دهنده	بهره‌بردار	الزامات رویکرد
رفع مشکل	متوسط	دولتی و خصوصی	دولت و شرکت‌های عملیاتی دولتی و خصوصی	دولت و شرکت‌های عملیاتی دولتی و خصوصی	حل چالش‌های عملیاتی و ارتقای بهره‌وری
تقاضا و بازار	کم	خصوصی	بخش خصوصی	بخش خصوصی	تولید ثروت
اقتدار کشور در حوزه دریا	زیاد	دولتی	بخش دولتی و خصوصی	بخش دولتی بیشتر از بخش خصوصی	جذب و بومی‌سازی دانش فنی و توسعه دانش‌بنیان

متغیرهای اثرگذار در انتخاب رویکرد

- خطرپذیری اجرایی (فاصله با وضعیت موجود)
- هم‌راستایی با اسناد بالادستی (سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، بیانیه گام دوم و...)
- آینده‌نگاری
- بازه زمانی اجرای سیاست (کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلندمدت)
- انتخاب رویکرد (ماموریت‌گرا یا اشاعه‌گرا یا هر دو؟)

رویکرد توسعه فناوری باید کدام رویکرد باشد؟

اشاعه‌گرا	ماموریت‌گرا	
اکتساب، انتشار و پراکندن قابلیت فناورانه در محیط صنعت و کم‌کردن شکاف توانمندی‌های موجود و مرزهای فناورانه	ایجاد یک صنعت بر پایه فناوری‌های کلیدی نوظهور و امید به زایش‌های فناورانه در حوزه‌های دیگر	هدف
پیروی هوشمندانه	پیشگامی	زمان‌بندی ورود
عدم ضرورت	اهمیت بالا	ضرورت اولویت‌بندی
حمایت غیرمستقیم از اشاعه فناوری	حمایت بالا و مستقیم از فناوری‌های منتخب	نقش دولت
هاب‌های انتشار فناوری دولتی و شرکت‌های بزرگ	نهادهای تحقیقاتی ملی	ساختار نهادی محوری
نوآوری فرایند- تدریجی	نوآوری محصول بنیادین	نوع و الگوی نوآوری
همکاری فناورانه با متحدان خارجی و تعاملات میان کنشگران داخلی صنعت	همکاری میان نهادهای تحقیقاتی داخلی	سطح شبکه‌سازی
کشش بازار، تسهیل‌سازی دولتی، امید به پیشرو شدن در فناوری‌های پیشرفته آینده	حمایت مالی دولتی، فشار فناوری و امید به زایش‌های فناوری	نیروهای پیشران
همکاری فناورانه خرید فناوری	تحقیق و توسعه داخلی / همکاری فناورانه	سبک اکتساب

جمع‌بندی و سیاست‌های پیشنهادی

- ۱- توسعه کمی و کیفی زیست‌بوم نوآوری و فناوری دریایی کشور در راستای افزایش نقش شرکت‌های دانش‌بنیان و واحدهای فناور در حل مسائل صنعت دریایی و ارتقای صادرات خدمات فنی-مهندسی و صنایع دانش‌بنیان دریایی
- ۲- کسب رتبه اول منطقه در تولید علم، توسعه فناوری و ثبت اختراعات بین‌المللی دریایی و اقیانوسی و حفظ جایگاه در بین ۱۰ کشور برتر دنیا در حوزه علوم، تحقیقات و فناوری دریایی
- ۳- دستیابی به تامین حداقل ۷۰ درصدی ارزش مواد و تجهیزات مورد نیاز صنایع دریایی از تولیدات داخلی و سهم ۵۰ درصدی تولید محصولات و خدمات مبتنی بر دانش پیشرفته و فناوری داخلی از تولید ناخالص داخلی بخش دریا
- ۴- نهادینه کردن مدیریت دانش و تبادل علم و فناوری و امکانات بین نهادها و ذی‌نفعان مختلف بخش‌های دریایی اعم از دفاعی و غیردفاعی
- ۵- تقویت و توسعه شبکه‌های صیانت فراملی میان دانشمندان، دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، شرکت‌های دانش‌بنیان و صنعتی در داخل و خارج از کشور
- ۶- افزایش سهم کشور در تجارت داخلی و بین‌الملل در ترانزیت کالا و مسافر
- ۷- تکمیل، به‌روزرسانی و روان‌سازی ساختارها، قوانین، مقررات و استانداردها در راستای توسعه و ارتقای رقابت‌پذیری در بخش دریایی
- ۸- آمایش سرزمینی مناطق ساحلی کشور با هدف توسعه متوازن و هماهنگ صنایع مختلف با نیازها و ظرفیت‌های منطقه
- ۹- تسهیل جذب و استفاده از منابع بازارهای مالی و سرمایه‌ای داخلی و خارجی در راستای توسعه صنایع دریایی

- ۱۰- توسعه کمی و کیفی سرمایه‌های انسانی و برقراری ارتباط مناسب بین نظام‌های آموزش دانشگاهی و مهارتی و نیازهای بخش دریایی
- ۱۱- توسعه بازار محصولات و خدمات صنعتی و فناوری با توجه به مزیت‌های نسبی کشور
- ۱۲- ایجاد، توسعه، نوسازی و ارتقای زیرساخت‌ها، سازه‌ها، ناوگان، تاسیسات، تجهیزات و سامانه‌های موردنیاز بخش دریایی با تاکید بر توانمندی‌های داخلی
- ۱۳- ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ دریا در زندگی مردم در راستای هویت‌سازی دریایی برای آحاد ایرانیان در چهارچوب شکل‌گیری هویت اسلامی- ایرانی
- ۱۴- تکمیل زنجیره تامین ساخت و تعمیر شناورها، سازه‌ها و سکوها در دریایی
- ۱۵- افزایش ضریب نفوذ فناوری‌های پیشرفته در صنایع دریایی با تاکید بر ارتقای بهره‌وری
- ۱۶- ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت گردشگری دریایی در صحنه بین‌الملل
- ۱۷- بهینه‌سازی نظام بهره‌برداری پایدار از آبزیان، بازسازی ذخایر آبزیان و منابع زنده دریایی اعم از جانوری و گیاهی
- ۱۸- توسعه و بهبود کیفیت زندگی در سواحل و جزایر جنوبی کشور به‌منظور افزایش تراکم جمعیتی با تاکید بر سواحل مکران